

วิเคราะห์ปัญหาทางสังคมไทยด้วยหลักการตามแนวโสกราตีส ANALYSIS OF SOCIAL ISSUES PRINCIPLES BY SOCRATES

พระครูปลัดสัมพิพัฒน์ญาณอาจารย์*

Phrakhrupaladsampipatthanayanacarn

พระครูปลัดทองใบ สุปภาโส**

Phrakhrupalad Tonbai Supabaso

วัดพระยาหยัง กรุงเทพมหานคร*

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตธอรัยเอ็ด**

E-mail : Philosophy-Roi-Et@hotmail.com

บทนำ

จากที่พบเห็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน คงไม่มีใครปฏิเสธได้หรือกว่าไม่ทราบเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองในกรณีของเสื้อเหลือง เสื้อแดง ซึ่งมีรากฐานสาเหตุที่สลับซับซ้อนและนำมาสู่ความรุนแรงทางการเมืองหลายครั้ง จนที่สุดกลายเป็นโศกนาฏกรรมกลางเมืองเมื่อผู้คนกว่า ๘๐ คนต้องเสียชีวิต ดังนั้น เพื่อเป็นการอธิบาย หาแนวคิดและสร้างทางเลือกให้กับสังคมไทยในการเผชิญหน้ากับความรุนแรงทางการเมือง โดยการเสนอแนะและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงต่างๆที่เกิดขึ้นทางการเมืองให้เป็นทิศทางของสังคม ในการจัดการความรุนแรงทางการเมืองทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อเป็นการง่ายต่อการทำความเข้าใจ ข้าพเจ้าจึงนิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับบทความนี้ มาให้ได้ทราบกับอย่างคล่าวๆ โดยคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องนั้น

มีอยู่ด้วยกัน ๒ คำ คือ ความขัดแย้งและความรุนแรง ดังนี้

ความหมายของความขัดแย้ง

ความหมายตามพจนานุกรม

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕

- ขัด เป็นคำกริยา หมายถึง ไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขืนไว้ แย้งกัน ไม่ลงรอยกัน

- แย้ง เป็นคำกริยา หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานไว้

สรุปความว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การกระทำที่ไม่ลงรอย ขัดขืนหรือต่อต้านกัน

พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster's Ninth New Collegiate Dictionary) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความขัดแย้ง (Conflict) ไว้ ดังนี้

๑. การต่อสู้ การรบพุ่ง การสงคราม

๒. (a) การแข่งขันหรือการกระทำที่ตรงกันข้าม (ซึ่งสืบเนื่องมาจากความต่างกันในเรื่องความคิดเห็น ความสนใจ หรือบุคลิกภาพ) (b) ความคับข้องใจ ซึ่งเกิดมาจากความปรารถนาแรงขับความต้องการที่ขัดกันทั้งภายในตัวบุคคล แลภายนอก

๓. ได้มีผู้รู้ให้ความหมายของคำว่า ความขัดแย้งไว้ต่าง ๆ กัน ความหมายที่สำคัญ ๆ มี ดังนี้

ความขัดแย้ง เป็นการต่อสู้ดิ้นรนระหว่างผู้ที่ไม่ลงรอยกัน (ทั้งบุคคลหรือกลุ่ม) ในด้านความต้องการ ความปรารถนา ความคิด และผลประโยชน์ ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มที่เผชิญหน้าไม่สามารถหาข้อยุติที่เป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายได้

ความขัดแย้ง เป็นพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องต้องกัน ระหว่างกลุ่มที่มีความสนใจต่างกัน

ความขัดแย้ง เป็นกระบวนการหนึ่งที่เริ่มต้นเมื่อกลุ่มหนึ่งรับรู้ว่ามันถูกทำลายจากกลุ่มอื่นหรือสื่อเค้าว่ากลุ่มอื่นตั้งท่าจะทำลายตน

ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้คนตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถจะตัดสินใจหรือตกลงหาข้อยุติอันเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายได้

ความขัดแย้ง หมายถึง สถานการณ์ที่คนมีความเห็นความเชื่อไม่ตรงกัน และตกอยู่ในภาวะที่ไม่อาจจะตกลงหาข้อยุติที่น่าพอใจได้ทั้งสองฝ่าย หาก

ปล่อยปละละเลย ไม่หาทางทำความเข้าใจอาจก่อให้เกิดความแตกแยก อิจฉาริษยา ซึ่งมีผลกระทบไปถึงความเสื่อมโทรมของหน่วยงานได้

ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคล ๒ ฝ่าย มีความคิดเห็นหรือความเชื่อที่ไม่ตรงกันและยังไม่สามารถหาข้อยุติที่สอดคล้องต้องกันได้

ความขัดแย้งขององค์การ คือ ความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มขององค์การสองกลุ่ม หรือมากกว่าเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับว่าพวกเขาจะต้องมีส่วนร่วมในทรัพยากรที่จำกัดหรืองานต่าง ๆ หรือพวกเขามีความแตกต่างในด้านสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยม การรับรู้ ทัศนคติ ความเชื่อซึ่งแตกต่างกันและไม่เห็นพ้องต้องกัน ต่างก็พยายามแสดงทัศนะของพวกเขาให้เด่นกว่าบุคคลอื่น หรือความต้องการของเขาไม่ได้รับการตอบสนอง

จากความหมายดังกล่าวมา พอสรุปได้ว่า ความขัดแย้งเป็นความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำที่ขัดกันทั้งภายในตนเอง ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีผลทำให้เกิดการแข่งขันหรือการทำลายกัน

ที่มาของความขัดแย้งในสังคม

ความขัดแย้งในสังคมมีสาเหตุ และมีลักษณะอย่างที่ว่ามาเบื้องต้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีข้อสังเกตว่า สังคมทุก

สังคมย่อมหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ ความขัดแย้งในสังคมจึงเป็นเรื่องปกติ เป็นแต่เพียงว่าความขัดแย้งดังกล่าวยังสามารถหาข้อยุติได้ในกรอบของกลไกที่มีอยู่สังคมนั้นก็สามารถดำเนินต่อไป หรือตราบท่าที่ปัญหาความขัดแย้งอยู่ในสัดส่วนที่ไม่แพร่กระจายไปทั่วทั้งสังคมจนหาวิธีการหรือกลไกเพื่อยุติความขัดแย้งไม่ได้สังคมนั้นก็สามารถดำเนินต่อไป โดยในภาพรวมจะถือได้ว่าสังคมนั้นยังอยู่ได้อย่างมีความสมานฉันท์ แต่เมื่อใดก็ตามที่ความขัดแย้งถึงจุดที่ไม่สามารถจะแก้ไขเยียวยาได้ ทางเลือกของสังคมก็จะถูกจำกัดลง โดยมีทางออกอยู่สองทางคือการพยายามแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการเจรจาหรือไกล่เกลี่ย หรือมิฉะนั้นก็จะต้องแก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังหรือความรุนแรง ผลที่ออกมาก็คือ การที่ฝ่ายหนึ่งชนะ อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ ผู้ชนะก็จะสร้างระเบียบการเมืองขึ้นมาใหม่ และถ้าเป็นกรณีที่ไม่สามารถจะเอาชนะกันได้ก็อาจจะถึงกับแตกแยกออกเป็น ๒ ส่วน หรือ ๓ ส่วนของหน่วยชุมชนหรือหน่วยการเมืองใหม่แล้วแต่กรณี (จรรยา สุภาพ, ๒๕๒๒ : ๗๔)

ปรากฏการณ์ที่เกริ่นมาเบื้องต้นสามารถจะเข้าใจแจ่มชัดยิ่งขึ้นถ้ามองในรูปของความเป็นจริงอย่างวัตถุวิสัยของธรรมชาติมนุษยและสังคมมนุษย์ ในแง่หนึ่ง สิ่งที่เราเรียกว่ามนุษยหรือสัตว์ประเสริฐนั่นก็คือสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเอง ในความเป็นจริง มนุษย์และสัตว์ก็คือ

ชีวภาพของสิ่งมีชีวิตที่มีความคล้ายคลึงกันทุกอย่าง มนุษย์จะต่างจากสัตว์ก็ตรงที่มีสมองที่ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพดีกว่า มีความจำที่ยาวนานกว่า มีกล่องเสียงที่สามารถสร้างเสียงได้มากกว่าเพื่อใช้ในการสื่อสาร และที่สำคัญมีนิ้ว ๕ นิ้วที่ใช้ประโยชน์อย่างมากในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เช่น เครื่องไม้เครื่องมือ อาวุธ รวมทั้งงานศิลปะ การก่อสร้าง ฯลฯ สองมือพร้อมด้วยสิบนิ้วของมนุษย์บวกกับสมองที่มีความฉลาดเฉียบแหลมทำให้มนุษย์มีคุณภาพเหนือกว่าสัตว์อย่างมาก

แต่ถ้าเราจัดมนุษย์เข้าสู่สภาพธรรมชาติ (the state of nature) มนุษย์ก็คือสัตว์ดีๆ นี่เอง จุดหลักก็คือการแย่งอาหารและก็แย่งเพศตรงกันข้ามเพื่อการผสมคู่ตามธรรมชาติอันเป็นลักษณะทั่วไปของสัตว์ แต่มนุษย์มีความก้าวหน้ากว่าสัตว์ในแง่ต้องการสิ่งที่ไกลเกินกว่าสองสิ่งที่กล่าวมาเบื้องต้น นั่นคือ ต้องการอำนาจและสถานะมากกว่าสัตว์ ในส่วนนี้เป็นส่วนของนามธรรมซึ่งสัตว์ก็มีอยู่แต่น้อยกว่ามนุษย์มาก ที่สำคัญมนุษย์มีความชาญฉลาดพอที่จะรู้ว่าการจะอยู่ร่วมกันโดยสันติและเอื้อประโยชน์ต่อกันนั้น วิธีที่ดีที่สุดก็คือการสร้างกลไกเพื่อจะแก้ไขความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันโดยสันติ เอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้วยการมีข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ โดยการสถาปนาขนบธรรมเนียมประเพณี และต่อมาก็ทำ

ให้เกิดความมั่นคงด้วยการทำให้เป็นตัว
บทกฎหมายโดยมีผลบังคับใช้ เช่น
ประเพณีการสู่ขอสตรีเพื่อมาเป็นคู่ครอง
โดยไม่ต้องใช้กำลังเข้าทำการฉุดสมาชิก
ของครอบครัวอื่น มีการสร้างกฎกติกา
ของความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ สร้าง
ขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อการสื่อสาร
ของชุมชนโดยมีการสร้างภาษาพูด ภาษา
เขียน ภาษากาย กิริยามารยาท
วัฒนธรรม การได้มาซึ่งอำนาจรัฐ การ
ควบคุมผู้ใช้อำนาจรัฐ การจัดสรร
ทรัพยากรที่ดินทำกินและทรัพยากรอื่นๆ
ของชุมชนเพื่อทุกฝ่ายสามารถจะได้
ประโยชน์ร่วมกัน ฯลฯ

ทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้คือการ
จัดระเบียบการเมือง ถ้าจะเรียกรวมๆ ก็
อาจจะใช้คำว่า วัฒนธรรม
(culture) เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงมี
ความสามารถข้ามจากสภาพธรรมชาติ
(the state of nature) มาสู่ the state
of culture ได้ในที่สุด สังคมมนุษย์จึง
สามารถอยู่ร่วมกันโดยสันติ มีความ
ขัดแย้งน้อยที่สุด หรือถ้ามีความขัดแย้ง
เกิดขึ้นก็มีกลไกในการแก้ไขความขัดแย้ง
นั้นได้

แต่เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดจะต้อง
เป็นที่ยอมรับและมีความชอบธรรม โดย
มนุษย์ที่เป็นสมาชิกของชุมชนทุกคน
ยอมรับสภาพของนั้น เช่น ประเด็นใน
เรื่องผลประโยชน์ที่ลงตัว ประเด็นในเรื่อง
อำนาจที่เป็นที่ยอมรับ ประเด็นในเรื่อง
ความเป็นธรรมของสังคม ประเด็นเรื่อง

ความยุติธรรมในกระบวนการกฎหมาย
และศาล และการยอมรับมาตรการ
กระบวนการของการแก้ไขความขัดแย้ง
เช่น ความขัดแย้งเรื่องที่ทำกินก็สามารถ
แก้ไขปัญหด้วยการเข้าสู่กระบวนการ
ยุติธรรม ประเด็นประนีประนอมยอมความ
เจรจาไกล่เกลี่ย จนเอื้อประโยชน์ต่อทุก
ฝ่ายและทุกฝ่ายพอใจ แต่เมื่อใดก็ตามที่
มนุษย์ไม่สามารถจะยอมรับ the state
of culture ได้อีกต่อไป เพราะระบบและ
กลไกดังกล่าวไม่สามารถจะแก้ไขความ
ขัดแย้งได้ มนุษย์ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน
นั้นก็อาจจะข้ามแดนจาก the state of
culture ไปสู่ state of nature นั่นคือ
การใช้พลังกำลังและความรุนแรงเข้า
แก้ไขปัญหา และอาจจะลงเอยด้วยการ
สูญเสียชีวิต บาดเจ็บทางกาย หรือ
สูญเสียชีวิตทรัพย์สิน ความขัดแย้งอาจจะยุติ
ลง แต่ในบางกรณีก็เป็นเพียงชั่วคราว
เท่านั้น และกรณีที่เลวที่สุดก็คือ การใช้
กำลังรุนแรงที่ดำเนินต่อยาวนานเป็นปีๆ
เช่นในกรณีสงครามกลางเมืองของ
อังกฤษ ของสหรัฐอเมริกา ของสเปน
ของจีน เป็นต้น แต่ในกรณีที่เลวร้ายที่สุด
ก็คือแตกเป็นเสี่ยงๆ ของชุมชนการเมือง
หรือหน่วยการเมืองนั้น ซึ่งมีตัวอย่าง
มาแล้วหลายกรณีในประวัติศาสตร์

สาเหตุของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งมีสาเหตุหลักๆ
ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่สาเหตุที่มีการ
พูดถึงบ่อยๆ ก็คือการเปลี่ยนแปลง

ค่านิยม (values) และ ปทัสสถาน (norms) หมายความว่า ในสังคมซึ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นอาจจะไม่สามารถคงสภาพของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นอยู่ตลอดไป

ก) ในเบื้องต้นคือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากค่านิยมและปทัสสถานที่แตกต่างกันของคนต่างรุ่นหรือต่างวัย ที่เห็นได้บ่อยครั้งคือระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ ในขณะที่คนรุ่นเก่าซึ่งอาจจะมีประสบการณ์พิเศษ ผ่านการต่อสู้ในทางการเมือง รวมทั้งในการทำสงคราม ในการกู้ชาติ ในการกู้เศรษฐกิจ จนนำความสงบสุขมาสู่สังคม บุคคลกลุ่มนี้ย่อมมีค่านิยมและปทัสสถานที่ดีตนมีความเชื่อมั่นว่าเป็นสิ่งซึ่งถูกต้องและควรดำเนินต่อไป แต่เมื่อเวลาผ่านไป เมื่อคนรุ่นใหม่เกิดขึ้นซึ่งมีโลกทัศน์ ค่านิยมและปทัสสถานต่างจากที่เคยมีมาในอดีต ความลงรอยระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าเริ่มจะเป็นประเด็นปัญหา และในทุกสังคมไม่สามารถจะเลี่ยงความขัดแย้งนี้ได้ ซึ่งมักจะออกมาเป็นรูปธรรมในแง่ของพฤติกรรมการแสดงออกในสังคม เริ่มตั้งแต่การแต่งตัว ทรงผม อาหารการกิน การบันเทิง การร้องรำทำเพลง การเต้นรำ บันเทิงต่างๆ เช่น ชนิดของภาพยนตร์ ชนิดของสารคดี ชนิดของรถยนต์ที่ใช้ในการขับขี รวมไปถึงกระทั่งค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัว ศาสนา วัฒนธรรมดั้งเดิม กิริยามารยาท ภาษาพูด ความขัดแย้งในลักษณะนี้ไม่มีทางจะ

หลีกเลี่ยงได้เลย แต่จะปรากฏในทุกสังคม ตั้งแต่อดีตกาลมาจนถึงปัจจุบัน

ข) ความขัดแย้งอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม สังคมที่เคยเป็นสังคมเกษตรกรรม เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมเกิดขึ้น มีการย้ายถิ่นจากชนบทไปสู่แหล่งที่มีการผลิตสินค้าทางอุตสาหกรรม ที่ตั้งของโรงงานและที่พักของคณงานที่อยู่กันเป็นกลุ่มใหญ่ๆ มีการจัดตั้งเป็นสหภาพ มีการจัดตั้งเป็นชมรม ฯลฯ ย่อมทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างสังคมสองส่วน คือ ส่วนของชนบทที่เป็นภาคเกษตร กับส่วนของชุมชนเมืองซึ่งเป็นภาคอุตสาหกรรม สภาวะที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

การเปลี่ยนแปลงในแง่ของประชากร จะมีการย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาสู่ในเมืองมากยิ่งขึ้น รูปแบบการดำรงชีวิตของชนบทและในเมืองต่างกัน ค่านิยมของการอยู่ในเมืองใหญ่ๆ ที่ต้องมีความเร่งรีบ ตรงต่อเวลา มีความชาญฉลาด ในการแก้ปัญหา ส่วนตัว ความสัมพันธ์มนุษย์ที่ค่อนข้างจะไม่เป็นกันเอง ยึดผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง ฯลฯ จะทำให้บุคคลที่มีชีวิตอยู่ในเขตเมืองและภาคการผลิตอุตสาหกรรมแตกต่างจากญาติโกโหติกาในหมู่บ้านที่ตนเคยวิ่งเล่นเมื่อตอนเด็ก ความแตกต่างของสังคมสองส่วนนี้ นำไปสู่ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยม ปทัสสถาน แบบกระสวนของพฤติกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีทีบุคคลที่มาจากประเทศกำลัง

พัฒนา แต่ไปศึกษาหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศที่พัฒนามากกว่า ก็จะประสบปัญหาที่รุนแรงกว่าที่กล่าวมาเบื้องต้นเมื่อกลับมาภูมิลำเนาเดิมของตน

นอกจากนี้ในภาคอุตสาหกรรมจะประกอบด้วยผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต อันได้แก่ เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม เจ้าของกิจการบริการขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันก็มีผู้ใช้แรงงานและลูกจ้างที่กินเงินเดือนจากเจ้าของกิจการ ความขัดแย้งระหว่างคนสองกลุ่ม กลุ่มผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เจ้าของกิจการบริการกับผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้างในเรื่องของค่าจ้าง สวัสดิการ ความยุติธรรม เกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในแง่ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน และจำนวนชั่วโมงของการทำงาน ย่อมจะนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความขัดแย้งในส่วนนี้ คาร์ล มาร์กซ์ ถือว่าเป็นความขัดแย้งของชนชั้น และหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรงด้วยการลุกฮือขึ้นปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพ เพื่อล้มอำนาจชนชั้นกระฎุมพี

ค) ความขัดแย้งในสังคมอาจจะเกิดขึ้นกับการไหลเข้ามาของวัฒนธรรมและอารยธรรมของต่างถิ่น เช่น การเข้ามาเผยแผ่ศาสนาของชาวตะวันตกในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา การนำความคิดใหม่ๆ เรื่องการปกครองบริหารมาเผยแพร์ให้กับคนพื้นเมือง การนำมาซึ่งสิ่งประดิษฐ์อันเกิดจากวิทยาการ

สมัยใหม่คือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีย่อมจะมีผลกระทบต่อสังคมต่างๆ ที่รับเอาเทคโนโลยี ในขณะที่เดียวกันก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ผู้ซึ่งมีศรัทธาในศาสนาอิสลาม อาจจะไม่พอใจกับการเข้ามาของบาทหลวงที่เผยแผ่ศาสนาคริสต์ ผู้ซึ่งมีความเชื่อมั่นในศาสนาพุทธและลัทธิขงจื้ออาจจะมีแนวโน้มที่ไม่ยอมรับคนนอกรีตศาสนา จนนำไปสู่การต่อต้านบาทหลวงและผู้นับถือศาสนาคริสต์ ในญี่ปุ่น ในจีน ในเกาหลี เป็นต้น การนำเข้ามาซึ่งแพทย์แผนใหม่ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อแพทย์ท้องถิ่นที่เรียกว่า หมอผี ถือแห่หางวัว เพราะการเข้ามานั้นไม่เพียงแต่คุกคามวิชาชีพของคนดั้งเดิม แต่ยังกระทบถึงสถานะทางสังคม การยอมรับในเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจอีกด้วย

ง) ความขัดแย้งที่สำคัญก็คือความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง สงครามโลกครั้งที่สองเป็นความขัดแย้งของลัทธิฟาสซิสต์กับคอมมิวนิสต์ และเสรีประชาธิปไตย และหลังจากการพ่ายแพ้ของลัทธิฟาสซิสต์และกลุ่มฟาสซิสต์แล้วก็นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างลัทธิคอมมิวนิสต์และลัทธิเสรีประชาธิปไตย จนนำไปสู่ความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างประเทศที่เรียกว่าสงครามเย็น เป็นเวลาเกือบหนึ่งศตวรรษ แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างใหญ่หลวง รวมทั้ง

สงครามร้อนด้วย อันได้แก่ สงคราม เกาหลี สงครามเวียดนาม สงคราม อัฟกานิสถาน สงครามอ่าวเปอร์เซีย และ สงครามอิรัก (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, ๒๕๕๓ : ๑๐๒)

ในแง่การเปลี่ยนแปลงภายในนั้น มีการต่อสู้ระหว่างลัทธิเผด็จการทหาร และลัทธิคอมมิวนิสต์ จนเกิดสงครามกลางเมืองในประเทศจีน และความขัดแย้งที่ใช้กำลังในประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียรวมทั้งประเทศไทย จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งทางอุดมการณ์นี้ได้นำไปสู่การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรงและใช้กำลังจนหมิ่นเหม่จะเกิดสงครามปรมาณู ที่อาจทำลายล้างผลาญโลกได้ทั้งโลก หรือจะยกตัวอย่างความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางศาสนาซึ่งอาจจะเป็นพระเจ้าองค์เดียวกันแต่ตีความต่างกันก็คือ สงครามครูเสดในอดีตที่ทำการรบกันถึง ๑๐๐ ปี

ทั้งความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองและอุดมการณ์ทางศาสนา เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบไม่เพียงแต่สังคมหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก การแบ่งเป็นค่ายในยุคสงครามเย็นเป็นตัวอย่างที่เห็นชัดที่สุดของผลกระทบที่มาจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง ส่วนความขัดแย้งทางศาสนานั้นแซมมูเอล ฮันติงตัน ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งชื่อว่า The Clash of Civilizations ซึ่งหมายถึงการปะทะกัน

ของอารยธรรม อาจตีความได้ว่าอารยธรรมที่ต่างกันอาจจะเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง อารยธรรมดังกล่าวนี้ตีความได้หลายส่วน ส่วนที่เป็นโลกยุคเก่าที่ไม่อยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทางเศรษฐกิจและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อาจจะมี ความขัดแย้งต่อต้านกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ดังปรากฏ การต่อต้านให้เห็นชัดหลายครั้ง เพราะเชื่อว่าโลกาภิวัตน์จะมีส่วนทำลายสังคมแบบเดิม และนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศร่ำรวยและประเทศยากจน ระหว่างคนรวยและคนจน เนื่องจากความแตกต่างทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันส่งผลโดยตรงกับความแตกต่างทางเศรษฐกิจ แต่อีกมุมหนึ่งก็อาจจะมองได้ว่าการปะทะกันของอารยธรรมอาจจะออกมาในรูปของผู้ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์เทียบกับศาสนาอิสลาม หรือถึงแม้ไม่มีลักษณะเช่นนั้นโดยตรงก็จะเห็นได้ชัดว่า ความขัดแย้งระหว่างประเทศตะวันตกซึ่งมีความร่ำรวยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งพันธมิตรของตนกับประเทศในตะวันออกกลางหลายประเทศซึ่งนับถือศาสนาที่ต่างจากประเทศตะวันตก ก็อาจจะเป็นตัวอย่างของการปะทะกันระหว่างอารยธรรมได้ แต่แซมมูเอล เองได้เคยปฏิเสธว่าสิ่งที่เขาพูดถึงมิได้หมายถึงการปะทะกันระหว่างคริสต์เทียบกับอิสลามในลักษณะสงครามศาสนา (ประยงค์ สุวรรณบุบผา, ๒๕๔๑ : ๔๙)

จ) ความขัดแย้งที่เกิดในสังคม อาจเกิดขึ้นระหว่างสังคมต่างเผ่า ต่างเชื้อชาติ เช่น การตีบคลานเข้ามาของลัทธิล่าอาณานิคม ย่อมนำไปสู่การต่อสู้ด้วยพลังกำลัง แต่หลังจากที่มีการจัดระเบียบระหว่างเจ้าอาณานิคมหรือเมืองขึ้น สังคมก็อาจจะดำเนินไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง และผลสุดท้ายก็หนีไม่พ้นที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งของการเรียกร้องเอกราชด้วยการใช้กำลัง และถึงแม้จะได้รับเอกราชแล้วความไม่สามารถที่จะตกลงในเรื่องการจัดสรรอำนาจและตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม อันมีผลมาจากประวัติศาสตร์ รวมทั้งการปกครองโดยลัทธิล่าอาณานิคมก็อาจจะนำไปสู่สงครามกลางเมือง และหน่วยการเมืองนั้นแตกเป็นเสี่ยงๆ ดังตัวอย่างของชมพูทวีปที่แตกเป็นอินเดีย ปากีสถาน และต่อมาคือบังคลาเทศ ตัวอย่างของการแตกหน่วยการเมืองเนื่องจากเกิดการแตกของหน่วยใหญ่ที่เกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ก็คือการล่มสลายของสหภาพโซเวียตออกมาเป็นหลายประเทศ

ฉ) แต่ความขัดแย้งที่สำคัญในสังคมก็คือ ความขัดแย้งที่ระบอบการเมืองที่มีอยู่เดิม ที่คนกลุ่มหนึ่งอยู่ในฐานะเหนือกว่าทั้งในแง่ทรัพย์สินสถานะทางสังคมและอำนาจ (wealth, status and power) โดยคนกลุ่มใหญ่เป็นคนที่อยู่บนขอบหรือเป็นคนชั้นล่าง

ซึ่งมีความด้อยกว่าคนกลุ่มเล็กๆ ซึ่งอยู่บนยอดปิรามิดในทรัพย์สินสถานะทางสังคมและอำนาจดังที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจประสบปัญหาความขัดแย้งเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้นว่า เมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจจากเกษตรมาสู่อุตสาหกรรม ซึ่งย่อมส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ของสังคม เช่น การขยายตัวของการศึกษา ของชุมชนเมือง ของการสื่อสาร ของสื่อมวลชน ที่สำคัญคือ การเกิดองค์กรจัดตั้งที่เป็นสหภาพ การขยายตัวของการคมนาคมและการขนส่ง การรับข่าวสารข้อมูล และการได้รับความรู้โดยอาศัยวิทยาการใหม่ๆ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งทั้งในทางเศรษฐกิจและทางสังคม สภาวะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้แซมมูเอล อันติงตัน กล่าวไว้ว่าเป็นสภาพของ social mobilization ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นก็จะส่งผลกระทบอย่างแรงต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสมาชิกของสังคมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในด้านต่างๆ จะนำไปสู่ความตื่นตัวทางการเมือง โดยจะมีการเรียกร้องให้มีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีสิทธิที่จะได้ประโยชน์จากทรัพยากรของประเทศชาติที่ยุติธรรมมากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงทางอาตมันทางการเมือง (political self) ของคนในสังคม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงจากการเป็นประชากรกฎหมาย หรือประชาชน

ทุกๆ ไปที่มีสัญชาติประเทศนั้นมาเป็น ประชากรทางการเมือง โดยตั้งคำถามว่า ตนเองเป็นใคร มีสิทธิมากน้อยเพียงใด เป็นเจ้าของประเทศด้วยหรือไม่ และในฐานะเจ้าของประเทศควรมีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและศักดิ์ศรี หรือไม่ว่าอย่างไร มากน้อยเพียงใด ที่สำคัญ คือ การต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบบการเมืองแบบเปิด

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนี้ แชนมูเอล ฮันติงตัน กล่าวว่า เป็นความ จำ เริ่ ยู ทา ง ก า ร เมิ อ ง (political modernization) เมื่อมีความจำเริญทางการเมืองเกิดขึ้นจำเป็นอย่างยิ่งต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนทางการเมืองที่มี อาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม มีกิจกรรม มี การแสดงออกในสถาบันทางการเมือง หรือในกลไกทางการเมืองของรัฐ เริ่ม ตั้งแต่การออกกฎหมาย การวางนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ฯลฯ การสร้าง สถาบันและกลไกเหล่านี้คือการพัฒนา การเมือง (political development)

ฮันติงตันกล่าวว่า เมื่อความ จำ เริ่ ยู ทา ง ก า ร เมิ อ ง อยู่ ใน ระดับ สูง เช่น อยู่ในชั้นบวก 4 ตัว แต่การพัฒนาทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำคือบวก 1 ตัว ก็ จะเกิดการเสียดุลระหว่างการพัฒนาทางการเมืองกับความจำเริญทางการเมือง ผลสุดท้ายก็จะนำไปสู่การ ผุ่ ร่อนทาง การเมือง (political decay) โดยใช้

ความรุนแรงเข้าแก้ปัญหาจนถึงขั้นเกิด จลาจลและสงครามกลางเมืองได้

ความรุนแรง

ค ว า ม ห ม า ย ข อ ง ค า ว่า Violence หรือ ความรุนแรง หมายถึง การกระทำที่มีหรือสื่อว่ามี เจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลอื่นหรือกลุ่ม บุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บ การบาดเจ็บนี้อาจเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกาย หรือ จิตใจ ตั้งแต่เล็กน้อยไปจนถึงขั้นเสียชีวิต ได้

สาเหตุของการเกิดความรุนแรง

๑. ลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำ ความรุนแรง

๒.ทัศนคติ ค่านิยม และความ เชื่อผิดๆ ของผู้กระทำ ความรุนแรง ตลอดจนความเชื่อดั้งเดิมผิดๆ ที่เรียกว่า มายาคติ (myths) ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีคิด และพฤติกรรมทั้งของ ผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำและบุคคลอื่นๆ

๓. สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ เอื้ออำนวยให้เกิดความรุนแรง เช่น สื่อ ต่าง ๆ เป็นต้น

ทางออกของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยเพื่อมิให้นำมาซึ่งความรุนแรงทางการเมือง

กลุ่มนักวิชาการ และผู้ที่ปรารถนาให้ความสมานฉันท์เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ได้มีความพยายามหลายครั้ง เพื่อ

นำเสนอให้มีกระบวนการรับฟังกันและกันด้วยใจที่ไร้อคติ (Dialogue) แต่ก็พบกับความล้มเหลวเช่นกัน ที่เป็นเช่นนั้นเป็นเพราะ

๑) แกนนำของคู่ขัดแย้งไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อการเจรจา ตามแนวทางสันติวิธี

๒) ต่างฝ่ายต่างใช้ สันติวิธี เป็นคำพูดที่สวยงามต่อภาพลักษณ์ฝ่ายตนแต่แท้จริงไม่สามารถปฏิบัติตามได้เลย เพราะ สิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่า สันติวิธีคือ กิเลส และความใฝ่慕เอาชนะกัน โดยขาดการคิดถึง ประชาชนผู้บริสุทธิ์ ที่ต้องมาเดือดร้อนจาก สถานการณ์อันเลวร้ายที่พวกเขาไม่ได้ก่อขึ้น นั่นคือปรากฏการณ์ของการลืมนึกถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรานั้นเอง

๓) การไม่ยอมรับกฎ กติกา ตามแนวทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทำให้มักอ้าง สิทธิ เสรีภาพ แต่ขาดการคำนึงถึง ภราดรภาพ (Fraternity) คือความเป็นพี่เป็นน้องกัน มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกันและปฏิบัติต่อกันดุจพี่น้อง ความเป็นพี่เป็นน้องเป็นสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้มนุษย์ คือ การไม่เน้นผิวพรรณ หรือ เผ่าพันธุ์

๔) การสื่อสาร และการให้ข้อมูลแก่สังคมมีการบิดเบือนเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตนจนทำให้คนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง (หรือ คนไม่มีสิทธิ์ว่าเป็นฝ่ายใด) จะเกิดความสับสน และในที่สุดจะนำมาซึ่งการถูกแทรกแซงและบ่อน

ทำลายความมั่นคงและความสามัคคีในชาติได้

๕) ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ต้องถามใจตัวเองให้ชัดเจนว่า “พวกท่านทั้งหลายรักชาติ รักแผ่นดินนี้ อย่างแท้จริงหรือไม่” เพราะนั่นหมายถึง เราจะค้นหาทางออกที่เป็นจุดหมายร่วมกัน ที่ต่างฝ่ายต่างชนะ นั่นคือ ประเทศชาติชนะ มิใช่ใครกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง ชนะ

ถ้าการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ขาดเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ชนชาติร่วมกันอย่างแท้จริงแล้วทุกอย่างจะพบทางตัน แต่อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาในสังคมไทยตลอดระยะกว่า ๔-๕ ปีที่ผ่านมา มีท่าทีว่าจะคลี่คลายลงไปมาก เห็นได้จากกลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ได้รวมพลังผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ออกมาแสดงจุดยืนและมีอีกหลายกลุ่มได้ออกมาเสนอทางออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทย ได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกัน เพื่อตอบโต้ การใช้ความรุนแรง หรือ มีการเรียกร้องให้ธำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” ทำให้คู่ขัดแย้งหลักต้องทบทวนวิธีการต่อสู้ เรียกร้องใหม่หลายครั้ง เช่น ฝ่ายแกนนำ นปช. พร้อมเปิดเจรจากับฝ่ายรัฐบาล และยืดเวลาให้ยุบสภาจาก ๑๕ วัน เป็น ๓๐

วัน และฝ่ายรัฐบาลเอง ก็ยืนยันผ่าน ผบ. ทบ. ว่า จะไม่มีการใช้กำลังเพื่อสลาย มีม็อบ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

๑. ในภาวะการณ์แก้ปัญหาย่าง เร่งด่วน เสนอให้มีการ “เจรจาตาม แนวทางสานเสวนา” มิใช่การเจรจา ต่อรอง เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ในการยุบสภา แม้ว่าการยุบสภาจะมีใช้ การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ที่ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง แต่ข้าพเจ้าเห็น ว่าเป็นการแก้ไขในภาวะวิกฤติ ซึ่งอาจจะ คิดว่า ไปสนับสนุนข้อเสนอของ นปช. ก็ จริง แต่ผู้เขียนเห็นว่าการคืนอำนาจให้ ประชาชนเป็นคนตัดสินใจ (เพราะคน ส่วนใหญ่ทั้งประเทศ เป็นเจ้าของสิทธินี้ มิใช่เฉพาะกลุ่มที่ประท้วง เรียกร้อง) พวกเขาจะได้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งถือว่าเป็นการยอมรับกฎ กติกา ตามรัฐธรรมนูญร่วมกัน

๒. ควรจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (เฉพาะกิจ) เพื่อรักษาการณ์ ช่วงที่มีการ จัดการเลือกตั้งใหม่ เพื่อลดความ “ไม่ ไว้วางใจ” ของฝ่ายที่ขัดแย้งกันลงไป และ องค์กรกลาง เช่น กกต. ต้องจริงจัง ต่อ การจัดเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ ยุติธรรมและ ถึงแม้ว่าบางฝ่ายอาจจะโต้แย้งว่า “มีการ ซื้อเสียง” ด้วยอำนาจเงินเข้ามาอีกได้ ข้าพเจ้ายอมรับว่า “การซื้อเสียงมี จริง” แต่จากการออกมาแสดงพลังของ คนกลุ่มต่างๆ ที่ เป็นคนจากชุมชนเมือง

และนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้ง การเสนอสื่อที่สร้างความเป็นกลาง มีการ ตรวจสอบการทุจริต เข้มแข็งมากขึ้น เชื่อ ว่า “อำนาจเงินจะเบาบางลง” และจาก บทเรียน การสูญเสียของชาติครั้งนี้จะทำให้ คนอีกจำนวนมากเกิดการพิจารณา พิเคราะห์สรรหานักการเมืองที่ผิดพิถันมาก ขึ้น

๓. เสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัย ที่ เกี่ยว ข้อง กับ ประเด็น สำคัญ คือ “ความสัมพันธ์ปัจจัยแห่งความ ขัดแย้งทางการเมืองไทยในมิติของพลัง ชุมชนจากชนบทต่อการขับเคลื่อนเพื่อ การเปลี่ยนแปลงการเมือง การปกครอง ไทย” เพราะจากบทเรียนของความ ขัดแย้งและการก่อความรุนแรงทาง การเมืองที่ผ่านมา ทำให้เราได้เห็นถึง ความขัดแย้งทางการเมืองไทยใน ระดับชาติมัก เกี่ยวข้องกับพลังการระดม คนของผู้นำชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึง เสนอให้มีการ ศึกษา เป็น ทีม จาก นักวิชาการหลายๆสาขา มาบูรณาการ เพราะการยึดมั่นในวิธีการเก่าๆ ทั้งที่ ปัจจัยต่างๆได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ย่อม ทำให้เราย่ำอยู่กับที่ และพบจุดจบในที่สุด

๔. ควรมีการถอดบทเรียน กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งทาง การเมือง เพื่อการเรียนรู้และหาทาง ป้องกันความขัดแย้งในอนาคต

๕. การปฏิรูปสื่อสารมวลชน และจริงจังจัดระเบียบสื่อให้มีจริยธรรมที่ ดี และมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง

๖. การปฏิรูปการเมือง ไปพร้อมๆกับการปฏิรูประบบราชการ เป็นวาระแห่งชาติ

๗. การใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการสร้างความสมานฉันท์ตั้งแต่ระดับชุมชน และเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ทศนคติ ค่านิยม และความเข้าใจ ที่ถูกต้องของแนวทางสันติวิธี ซึ่งสามารถปฏิบัติได้จริง โดยความร่วมมือกับกระทรวงยุติธรรม ในกระบวนการยุติธรรมชุมชน และผ่านทางกรมการปกครองในการเจรจาไกล่เกลี่ยในระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อสร้างการเรียนรู้ถึงบทเรียนความเสียหายจากการประท้วงและการใช้ความรุนแรงจากอดีตที่ผ่านมา ทั้งนี้ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สถานการณ์ความรุนแรงใน ๒ ปีที่ผ่านมานี้จะกลายเป็นครูที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อมิให้กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกในสังคมไทยได้เกิดขึ้นอีก ดังเช่นที่ไทยเราเคยเสียกรุงศรีอยุธยาไปเพราะคนไทยแตกความสามัคคีกันเอง ความสำเร็จจะบรรลุผลได้ควรเริ่มตั้งตั้งในระดับชุมชน โดยผ่านผู้ที่มิบทบาทสำคัญ คือ ผู้นำชุมชนนั่นเอง (สุพิศวง ธรรมพินทา , ๒๕๔๓ : ๔๖-๔๗).

ข้อคิดส่งท้ายตามทัศนะของโสกราตีส

“ความคิดเห็นที่แตกต่างเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ แต่ต้องเป็นไปด้วยการเคารพ

ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งการรับฟังกันด้วยใจที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา ด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้คิดถึงว่า ถ้าคนไทยไม่รักกันแล้ว ประชาชาติใดในโลกนี้ที่จะรักพวกเราด้วยความบริสุทธิ์ใจ”

ปรัชญาของโสกราตีสเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง

๑. มนุษย์กับรัฐ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์คือกำเนิดของรัฐ มนุษย์ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ รัฐเป็นสิ่งที่ดีและจำเป็นเพราะรัฐเป็นแหล่งที่คนสามารถพบกับชีวิตที่ดีและสามารถเรียนรู้คุณธรรมจากเพื่อนร่วมสังคม ๒. กฎหมายแห่งรัฐ

๑. กฎหมายคือกลไกของรัฐ ที่ส่งเสริมและปกป้องให้มนุษย์ มีชีวิตที่ดีถูกต้อง

๒. คุณค่าของกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายจะต้องทำด้วยความรอบรู้และฉลาด

เพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำรงคุณธรรมของสังคมอย่างแท้จริง ดังนั้นปราชญ์จึงควรเป็นผู้กำหนดกฎหมาย

๓. ราชาปราชญ์ คือ ผู้ปกครองที่ดีตามแนวคิดของโสกราตีสปราชญ์เป็นบุคคลที่มีความรู้ จึงเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและส่งเสริมให้ประชาชนทำดี

๑. โสกราตีสใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ โดยวิธีวิภาษวิธี (Dialectic) คือการตั้งปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาไปเรื่อยๆ รวมทั้งหาข้อ

คัดค้านมาหักล้างกัน จนหาคำตอบว่าสาเหตุที่นั้นเกิดขึ้นจากอะไร

๒. สนใจค้นคว้าอยากรู้อาณาสุขเกิดมาต้องการอะไร และพบว่ามนุษย์เกิดมาต้องการความสุข แล้วมนุษย์ทุกคนก็ต้องการความสุขที่แตกต่างกัน หากความสุขที่ได้มาจากความสุจริต ความสุขนั้นจะดี คนมีความสุขกับการกระทำนั้น แต่หากความสุขนั้นได้มาจากสิ่งมิชอบ โดยกระทำสิ่งไม่ดี พอการกระทำปรากฏขึ้นมานั้น ความสุขของคนก็จะหายไป

๓. หากกระทำดี ชีวิตก็จะมีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า “การทำความดีอย่างมั่นคง จะทำให้มีความสุขอย่างยั่งยืน” ความรู้เกี่ยวกับความดีสามารถปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้ได้ สังคมสามารถหล่อหลอมให้คนเกิดการเรียนรู้ที่จะทำดีได้ แล้วความรู้เกี่ยวกับความดีนั้นทำให้คนเกิดคุณธรรม แล้วสังคมก็จะเกิดความสุขด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะนักการเมืองหากมีคุณธรรม จะทำให้เกิดคุณธรรมทางการเมือง (Political Virtue) ปกครองหรือใช้อำนาจโดยธรรมจะทำให้ประชาชนมีความสุข มีชีวิตที่ดี

คุณธรรมทางการเมือง ๕ ประการ ตามแนวคิดของโสกราตีส คือ

๑. ปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความดี เช่น คนเราเกิดมาต้องรู้ว่าพ่อแม่ที่ดีเป็นอย่างไร, การเป็นลูกที่ดีเป็นอย่างไร การเป็นครูและนักเรียนที่

ดีเป็นอย่างไรและการเป็นนักปกครองที่ดี หากคนเรารู้เกี่ยวกับความดีและกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความดี เขาเชื่อว่าสังคมจะสันติสุข

๒. ความกล้าหาญ (Courage) เป็นความกล้าหาญในการรักษาความถูกต้อง และความดีงามของสังคม ผู้ปกครองต้อง กล้ายืนหยัดในความถูกต้อง ไม่ใช่เข้าข้าง ยอมจำนนต่อคนชั่ว ดังนั้น ในการรักษาความถูกต้องต่อสู้กับความชั่ว บางครั้งต้องเสี่ยงถึงชีวิต แต่โสกราตีสบอกว่าถึงเสี่ยงก็จำเป็นต้องสู้ ต้องยืนหยัดเพื่อให้คนทุกคนในสังคมพร้อมที่จะต่อสู้ด้วยกัน มิฉะนั้นคนชั่วจะครองเมือง

การเผยแพร่คุณธรรมในลักษณะนี้ ซึ่งเป็นการตอบโต้คนชั่ว จนถูกสมาชิกสภานครรัฐเอเธนส์บางส่วนกล่าวหาว่าโสกราตีสพยายามเผยแพร่คำสอนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพระเจ้า แล้วนำเข้าไปไต่สวนและถูกตัดสินให้กินยาพิษตาย หลายคนบอกให้หนีแต่เขาก็ไม่หนี เพราะต้องการแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ มิใช่เป็นคนขี้ขลาด เสียชื่อต่อวงศ์ตระกูล แต่ในสังคมไทยมีการปลูกฝังให้คนเรารู้จักเอาตัวรอดตั้งคำสุภาษิตไทย เช่น รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด คนไทยขาดการยืนหยัดในการต่อสู้ต่อสิ่งชั่วสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะเกรงกลัวต่อสิ่งเหล่านั้นว่าจะส่งผลไม่ดีมาถึงตนเอง

๓. การควบคุมตนเอง (Temperance) คือการควบคุมตนเองไม่ให้ตกเป็นทาสของความ โกรธ ความโลภ ความหลง นักปราชญ์เชื่อว่าทุกคนเกิดมาจะมีสิ่งเหล่านี้ติดตัวมา แต่ทุกคนมีความแตกต่างกันในเรื่องของการควบคุมตนเอง และการยับยั้งชั่งใจ หากยับยั้งชั่งใจได้มาก ก็แสดงว่ามีคุณธรรมสูง

๔. ความยุติธรรม (Justice) คือธรรมที่ยิ่งใหญ่ในการปกครอง หากผู้นำมีความยุติธรรม ก็จะมีแต่คนดีอยู่ใกล้ๆ ผู้นำก็จะไม่เดือดร้อน มีคนคอยเกื้อหนุนช่วยเหลือ

๕. การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (Piety) คือ การกระทำความดี และการยกย่องคนดี ดังนั้น ผู้นำก็ควรทำดีเพื่อเป็นแบบอย่างให้ประชาชนเอาอย่าง และต้องรู้จักยกย่องความดีด้วย เพื่อให้คนที่ทำดีมีกำลังใจในการกระทำความดีต่อไป เพื่อสังคม (สุรพล สุขะพรหมและคณะ, ๒๕๔๗ : ๖๗)

สรุปแนวคิดของโสกราตีสที่สำคัญมีดังนี้

๑. เป้าหมายแห่งชีวิตมนุษย์ มนุษย์เกิดมาต้องการอะไรก็คือความสุข หากคนเราทำดี ชีวิตก็จะมีความสุข

๒. ความรู้เกี่ยวกับความดี ปราชญ์เป็นผู้มีความรู้จึงเป็นผู้มีคุณธรรม เพราะปราชญ์เป็นผู้ใฝ่รู้แสวงหาสิ่งดี ละเว้นความชั่ว ฉะนั้น จึงควรให้ปราชญ์เป็นผู้นำประเทศ ปกครองประเทศ สังคมจะได้มีแต่สันติสุข แล้วยังส่งเสริมให้ประชาชนทำดี ประพฤติปฏิบัติดี สังคมก็จะเป็นสังคมที่ดี

แนวคิดการปกครองของโสกราตีส “ราชาปราชญ์” ให้ปราชญ์เป็นผู้ปกครอง เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย ด้านบริหาร และมีอำนาจในการตัดสินคดีต่างๆ สังคมจะมีความสุข เพราะปราชญ์จะทำแต่สิ่งดีๆ และส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรม

ดังนั้นการเมืองไทยขาดคุณธรรม ไม่ใส่ใจเรื่องความดี มีค่านิยมที่ไม่ดี ทำให้สังคมเรามีแต่ปัญหา ขาดการพัฒนา

บรรณานุกรม

- จรรยา สุภาพ. (๒๕๒๒). **หลักรัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (๒๕๔๑). **รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิทยากร เชียงกุล. (๒๕๔๘). **ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลาจำกัด.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. (๒๕๔๓). **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ภูมิไทย.
- สุรพล สุยะพรหมและคณะ. (๒๕๔๓). **ปรัชญาการเมือง**, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยบูรณาการ.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (๒๕๔๓). **แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ศยาม.